

loin kun se alentuu pelkäksi referaattijournalismiksi", A & K kirjoittavat.

Työväenlehtien vastajulkisuuden ei tekijöiden mukaan pidä alistua näennäiseen neutraalisuuteen ja objektiivisuuteen, joilla termeillä valtajulkisuus luonnehtii itseään ja perustelee olemassaoloaan.

"Työväenlehtien vastajulkisuuden on oltava avoimesti myös arvosisältöistä, jota valtajulkisuus joka tapauksessa on piilotetusti", Ahlfors ja Kolanen muistuttavat.

Matti Mäkelä

Teksti Valtionrautateiltä, Pääskylänrinteestä ja Vapaudenkadulta

(Esa Saarinen, Erektio Albertinkadulla, WSOY 1988)

Pääskylänrinne 10.2. klo 20

Helveti kun tuli luvattua toimitukselle kirjoittaa arvostelu Esa Saarisen kirjasta, olisi tässä muutakin tekemistä. Mutta kokeilenpa, mitä saan irti **Berndtson-paradigmalla** (vrt. Erkki Berndtson, Kesäinen yksinpuhelu, Poliittikka 3/1988). Tosin en osaa lukea kirjoja niin hitaasti kuin Erkki. Niinpä teenkin päinvastaisen sovellutuksen: luen kirjan läpi useampaan kertaan yhdellä istumalla ja katson mitä jäi mieleen ja kehtaa panna paperille.

Aloitin eilen junassa. Ei se kauan vienytkään. Aloitin jossakin Toijalan seudulla ja Saarisen Hyvinkää kuulutettiin vasta kun olin lopettanut. Joku tietysti sanoisi ettei tämä mitään lukemista ole, mutta minähän olen sitä mieltä että pitää sekä osata olla lukematta sana sanalta että lukea se mitä tutkii moneen kertaan.

Tässä impressioita kertalukemisella. Tänne puolen yön jälkeen tultuani asiat olisivat olleet tuoreemmin muistissa mutta en ollut kirjoitusvireessä kuten toisinaan — Saarinen ei jäisi viimeiseen junaan jos olisi matkalaukkuproffa JKL:ssä kun haluaisi mennä yhdeltätoista nukkumaan. Enkä tiedä kulkisiko junalla muutenkaan: matkustusessesi oli tavallaan parasta kirjassa mutta junista ei ollut mitään puhetta, liekö sittenkin näitä 'perillematkustajia', minä olen viime vuosina lukenut J-PS:äkin pääasiassa junissa, välillä suorastaan muistan missä päin Eurooppaa mitään kohtaa olen lukenut.

Päällimmäinen vaikutelma on: ei Saarisen maailma

minua suuremmin kiinnosta. Kaipa ennen muuta siksi, että se on lopulta sittenkin niin suomalainen ja ajankohdainen — minulle poliitikot ovat lähinnä anekdoottien lähteitä luennoille, muotia olevia pamfletteja en lue ennen kuin kauan jälkeenpäin jos ne osuvat käsiin kaupunginkirjastossa tai niitä saa divarista halvalla, televisio kuuluu niille ihmisille joilla ei ole omia hommia tehtävänä, minusta Ihmiskunnan käännökset harhaoppisista vanhoista vasemmistolaisista jne. ovat kymmeniä kertoja mielenkiintoisempia kuin city-image-suomi-lehdet. Viime viikkoina huomasi että kun ihmiset puhelimesta tai jopa luennolla alkoivat kysellä Sorsan eroista etc., minä nopeasti ryhdyin puhumaan Berliinin vaalituloksista ja miettimään sitä pitäisikö käsikirjoitukseen jossa puhun republikanismista lisätä jotakin sellaista että "wenn das Wort nach den Wahlen zum Berliner Abgeordnetenhaus am 29.1.1989 auf deutsch überhaupt noch brauchbar ist".

Sanoin Tiedotustutkimuksen kaverille että cihän Suomessa ole tapana se että samaa asiaa harrastavat tutkijat kommentoivat toistensa tekstejä. Luettuani kirjan tulini siihen tulokseen, että emme me Saarisen kanssa oikeastaan tutki samaa kun me tutkimme 'Sartrea'. Hänelle 'Sartre' on henkilö, minulle teksti. Valtaosa koko sartrologiasta on kelvotonta siksi että ei ole osattu lukea Sartren tekstejä ilman että olisi jo omaksuttu ennakkomielikuvia S:n henkilöstä. Ranskalaiset varsinkin syyllistyvät tähän, politiikasta puhuttaessa yleensä kaikki muutkin. Niin että minun ei tarvitse tässä polemisoida Saarisen tulkintoja vastaan — ehkä sen verran voisi tölväistä että ei nyt ainakaan pitäisi kehua sitä teoltri. Lassilan väitöskirjaa, joka on harmonistista ja epäpoliitisoivaa moralismia, sitäpaitsi romutettavissa yksinkertaisin lähdekriittisin perustein.

"Maaseudun puolueen eduskuntaryhmässä arveltiin Leppäsen väsyneen politiikkaan" sanovat YLE:n uutiset, lopetan tältä päivältä.

Vapaudenkadulla tiistaina 22-

II osa, impressioista eksegeettiseen saivarteluun. Tänään luennot tulivat valmiiksi ennen Tamperetta. Kun Alapuron Ristoakaan ei näkynyt junassa, viikottainen kahvipalaveri jäi pitämättä ja aloin lukea Saaria ennen Orivettä. En päässyt kuin puoleenväliin ennen JKL:ää.

"Suuri", "loistavalahjainen", "historiaan jäävä", "huomattavin", "terävin"... Miksi tällaiseen superlatiiviretriikkaan pitää sortua? Onko Saarisen kääntymys Hegeliin tämän takana? Miksi muuten hän puhuisi 'edis-tyksestä', 'kansakunnasta' yms. hölynpölystä?

"... vanhenevista miehistä, jotka musertavat Suo-

men alleen" (s. 11). Tämä on vähän salaliittoteoriaa, kaukana Sartren vastafinaalisuusideasta, joka tekee historian tuloksista toki paljon tahattomampia, satunnaisempia ja kontrolloimattomia — mutta silti ihmisten ja heidän poliitikkojensa tuotteita. Tai Hannah Arendtin näkemyksestä Himmleristä "hyvänä perheenisänä": se miksi asiat ns. Suomessa ovat pielesä, onkin kiinni siitä että täällä on niin paljon perheitä ja isiä...

Apropos esseeluettelo s. 16-17: Sartrea ei ole suomennettu 1960-luvun puolenvälin jälkeen (paitsi Ihmiskunnan 'Raubdruck' Manifesto-haastattelusta). Kyllä kai se on myös meidän vikamme. Esa, soita tai kirjoita minulle tästä niin juonitellaan asiasta!

"Mediahakuisen" vastakohtako olisi "vaatimaton" (ks. 33-34). Minä ainakin olen pikemminkin **epäsosiaalinen**: "l'enfer, c'est les autres". Eli suomeksi: "ihmiset helvettiin" — tai "helvettiin ihmiset", kumpaakin muotoa käytän usein, Saarinen tietäisi kai paremmin millainen ero niillä wittgensteinilaisen tai 'speech act'-filosofian kannalta on?

"Maailman laatulehdet", "maailman parhaat kirjojen arvostelufoorumit"... "Economist, Newsweek, Time, Far Eastern Economic Review" (s. 44). Muutkin esimerkit samaa kaupunginkirjastossa ja a... Kyllä maailmanmatkaajan toki pitäisi päästä enemmän subversiivisiin 'insider'-lehtiin. Minäkin olen kyllästynyt anarkisminsukuisten lehtien maneerisuuteen, mutta silti pitäisi puhua pikemminkin tazista ja Pflasterstrandista, Lettrestä ja Politiksesta vaikka ei tuntisikaan *Beiträge zur feministischen Theorie und Praxis, Sahara-Info-* tai *Politix*-nimisiä spesialistilehtiä...

Entäs "maailman johtavat asiantuntijat" (s. 50)? Kuinka sanoo ketä johtavaksi millä kriteereillä etc.? Minusta 'auktoriiteettien' kirja-arvostelut ovat muuallakin järkiään surkeita. Eivätkä kai muuta voi ollakaan jos hyvät kirjat ovat sellaisia joissa heidän auktoriteettinsä kiistetään. Saarisen 49 'huutomerkinimen' lista (s. 66-67) on huvittavaa tähtienpölvontaa — omapäiset ihmisethän jäävät täällä kuten muuallakin yleensä 'tuntemattomiksi' — ei heistä mitään listaa voisi laatia.

Herra Ketonen "ennakkoluulottomine pitkäntähtäimen kokonaissuunnitelmineen" (s. 95) kyllä on tärkeimpiä osasyllisiä tutkinnonuudistukseen ja koko tiedetoimitsija-aparaatin yliopistojen sopeuttamispolitiikkaan. Yliopistonko tulisi olla "kansallinen suunnannäyttävä" (s. 88): minusta tämä tuo mieleen **Führerprinzipin** — Heideggerin rehtorinpuheet ja 'tavoitejohtamisen'. Sama juttu "tohtorinkoulutus"-kaipuu (s. 93): ei Hintikka sittenkään niin kaukana v. 1933 Hei-

deggerista taida olla. Kunnan akateeminen kansalaispalkka, ei mitään 'koulutusta' eikä kurssitusta enää gradun jälkeen...

"Kansainvälisten lentokenttien jäljentämätön ilma-piiri" (s. 135) — juuri sille minä olen allerginen, boikotoin lentokoneita, ainakin ensi vuoteen totaalisesti. "350 nousua Frankfurtista joka päivä" (s. 136) — entä 'Startbahn Westiä' vastustava **Bürgerinitiative**?

Saarisen nukkumaanmeno aika, panen radion auki ja seuraan päivän annoksen maailmanpolitiikkaa: "Schleswig-Holstein hat als erstes Bundesland das kommunale Wahlrecht für Ausländer beschlossen".

00.05 keskiviikon puolella

Loppuosa kirjaa menikin taas nopeasti. Parissakin kohdassa S. julistautuu pateetikoksi (s. 208, 154). Ei meikäläinen kynnikko, puritaaninen antiritualisti ja kuvainkaataja (tämän huomasi itsestäni Ranskassa ollessani). 'Isänmaata' en tule milloinkaan rehabilitoimaan. Enkä viitsi käydä Sartren mielihaviloissa, tiedän kyllä nimet ja paikat mutta kuljen ohi. Kaipa tämä on 60-lukulaisuutta **ex post**.

keskiviikkona Saarisen nukkumaanmeno aikaan, poikkean paradigmasta enkä ole lukenut enää kirjaa uudestaan, mutta rupesin miettimään paria juttua tarkemmin, kun kirjoitin eiliset ajatukset tähän 'sensuroituu', tiivistettyyn muotoon.

Eihän Sartre mikään 'minän' filosofi ole, sehän olisi pahanlaista substantialismia, minkä hän 'le néant'in ja 'l'échecin filosofina on jo tiennyt Egon transkendenssi-kirjasta (1936) lähtien. Tärkeintä on etäisyys t o i s i i n — se mikä sitä etäisyyttä saa/ottaa ei ole mikään yksi substanssi, pikemminkin negaatiokäsite, kuten tässä tekstissä.

Yliopistokappale tuntui jotenkin sovinnaiselta muuallalta. Kyllä minusta akateeminen yhtenäiskulttuuri on onneksi monin tavoin murtunut 60-luvun loppuun valtsikkaan verrattuna. Ehkä tänne provinssiyliopistoihin tulee helpommin harhaoppisia kuin Helsingin herraseuraan: "maan parhaista akateemisista voimista" puhuminen (s. 88) tuntuu keskuksen provinsialismilta, joka nojaa monokulttuuriin tutkimuksen ja ajattelun suhteen. Kaupunkina Jyväskylä on tietysti toivoton, mikä on kai syynä että meiltä filksut opiskelijat tahtovat kadota laudatur-vaiheessa paikkakunnalta...

No, tästä vaiheesta taisi tulla vähän ilkeä, mutta tähän lukukertaan kuuluu tämä KPR-periaate ("kuin pi-

ru raamattua") kuten 70-luvulla asian ilmaisin, toivakseni ehdin lukea kirjan vielä kertaalleen.

Pääskylänrinne perjantaina aamupäivällä Matkalaukkuprofessorin 'kotiintulo' merkitsee ensimmäiseksi postin nostamista lattialta: kolme päivää Jyväskylässä – miten Toiset sillä aikaa sekaantuvat elämään, se näkyy yksineläjälle postissa. Tällä kerralla vähän. Mutta Hesari karhuu 'kolmea johtavaa intellektuelia' – kas kun eivät ole panneet Saarisen 49 nimen listaa valmiiksi mukaan. Kaiken sortin galluppeja ja kyselyjä pitää boikotoida tai sabotoida, jälkimmäistä nyt sen veran ettei Führereitä voi kolme kerralla olla...

No, luin vielä valikoiden Saarista Tampereen kahden puolen. Lopetan tölväisyt, yhtämieltäolemisia ei kannata noteerata, esseistä on vaikea syntetisoida mitään. Tusinafilosofien universaalista retoriikasta Saarinen kuitenkin a i k a l a i s u d e s s a n eroa edukseen. Kenen kanssa ja minkä suhteen aikalaisuus noteerataan, sen suhteen hän kyllä voisi olla yksilöllisempi.

"Edes presidentin virka ei ole niin houkutteleva että siihen voisi sanoa pyrkivänsä" (s. 73). Vähän samaan liittyen sanoin joskus: "Suomessa on helvetin nynnijä poliitikkoja". Ne joko esiintyvät 'asiatuntijoina eduskunnassa' tai kaipaavat tutkijoilta 'tietoa siitä mitä mieltä pitäisi olla'. "Poliitikot olisi ensin politisoitava" kirjoittaa Kurt Hiller joskus v. 1910 tienoilla.

Korhosen Pekan Galtung-lisurissa oli puhetta 'periferian absoluuttisuudesta'. Tavallaan me Saarisen kanssa kuvastamme sitä, Saarinen vaatimuksiin ja meikäläinen irtisanoutumiseen – (vrt. Poliitikko 1/1988:n juttuni 'neljä A:ta'). Toisaalta me sitten tietysti vastustamme *esprit de sérieux*, 'asialinjaa' 'pelin politiikan' hyväksi...

Kari Palonen

Alas musiikki autonomisen taiteen sfääristä!

Music and society. The politics of composition, performance and reception. Ed. by Richard Leppert and Susan McClary. Cambridge University Press. Cambridge, 1987. 202 s.

Musiikin perimmäinen olemus ei ole itseriittoisessa – sosiaalisen ulkopuolelle asettuvassa – abstraktien prin-

siippien ohjaamassa taiteen sfäärissä, vaan musiikki on aina jollain välttämättömällä tavalla yhteisön ja yhteiskunnan konstituomaa. Tämän teesin ympärille on kirjaan *Music and Society* koottu seitsemän aihepiireiltään varsin erilaista artikkelia, jotka kokonaisuutena muodostavat monikerroksisen katsauksen musiikin tuotantoon, esillepanoon ja reseptioon länsimaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

Janet Wolffin esipuhe kirjaan käsittelee autonomian käsitettä yleensä tieteiden, ja erityisesti musiikin yhteydessä 1800- ja 1900-luvuilla. Wolffin lähtökohta on, ettei musiikki ole sosiologisen tai sosiaali-historallisen analyysin tavoittamattomissa sen enempää kuin muutkaan taiteet. Wolff johtaa vallitsevan käsityksen musiikin autonomisuudesta renessanssin kautta viime vuosisadan puolivälin porvarilliseen liberaali-humanistiseen ajatteluun, joka vahvisti ja uudelleen muotoili taiteilijan privilegioita autokraattisena "kulttuurisen työn" tuottajana.

McClaryn, Leppertin, Subotnikin ja Shepherdin artikkeleiden päämääränä on pienimuotoisten tapaustutkimusten kautta selvittää sosiaalisen manifestoitumista musiikissa sekä musiikin merkitystä vallitsevan ideologian välittäjänä. Susan McClaryn analyysin kohteena ovat kaksi J.S. Bachin teosta, joiden kautta hän pyrkii osoittamaan käsityksen Bachin musiikin "ylimaallisuudesta" vääräksi; jopa Bachin sävellykset voidaan ymmärtää sosiaalisesti rajautuneina diskursseina. Vastaavaa lähestymistapaa käyttäen Rose Rosengard Subotnik tarkastelee Chopinin pianomusiikin sävellysstrategioita – Subotnikin mukaan Chopinin musiikki artikuloi vaihtoehtoisen todellisuuden käsityksen verrattuna toisiin romantiikan tyylikauden säveltäjiin.

Musiikin presentaatio englantilaisten virkamiesten kotien öljymaalauksissa 1700- ja 1800-luvuilla Intiassa on Richard Leppertin artikkelin teema. Leppertin johtajatuksena on, että musiikin esillepano maalauksissa heijastaa ensinnäkin ajalle ominaista miehen ja naisen välistä suhdetta, ja toisaalta saa merkityksensä siirtomaavallan poliittisen ja eurooppalaisen sivistyksen ideologisen herruuden symbolina ja välittäjänä.

Miehen kulttuurinen ja yhteiskunnallinen hegemonia on John Shepherdin esittelemän teoreettisen mallin mukaan "luettavissa" myös musiikista. Tässä suhteessa keskeinen musiikin semioottinen ulottuvuus on äänenväri, jota Shepherd käyttää parametrinä vertaillaessaan sukupuolten välisen alistussuhteen ilmentymiä taidemusiikki – populaarimusiikki -akselilla. Taidemusiikissa äänenvärien käyttö on puhdasta ja standardisoitunutta, perusta on äänen korkeuden ja rytmien tarkassa notaatiossa – ts. visuaalisessa kontrollissa (joka Shepherdin

mukaan on länsimaisessa kulttuurissa miehen hegemonisinta aluetta "rationaalisen hallintana"). Populaarimusiikissa "epätäydelliset" ja "liikaiset" artistien äänenvärit noudattavat puolestaan hegemonista sukupuoli-identiteettien vahvistamista.

Simon Frithin pyrkimyksenä on laajentaa populaarimusiikin esteettisen arvioinnin perusteita ('kaupallisuus-on-yhtä-kuin-populaarimusiikin-estetiikka' -käsitteestä) osoittamalla rockin suhteen problemaattisuuden sekä ääniteteollisuuden että yleisöön ja sen muotoutumiseen. Lähtökohtana hänellä on populaarimusiikin kulutuksen interaktiivinen prosessi, jota yhtäältä määrittelevät sosiaalisesti rakentuneiden identiteettien kautta syntyvät valinnat, samalla kun musiikki toisaalta määrittelee ja muotoilee näitä identiteettejä. Frithin esitiikan perusajatus on, että vaikka populaarimusiikin voidaankin katsoa olevan perimmäiseltä olemukseltaan kytketty kaupallisuuden sanelemin ehtoihin, sillä on kuitenkin olemassa kyky ylittää nämä ehdot vastaamalla yleisön tarpeisiin (ja luomalla näitä yleisöjä) ennakoimattomalla tavalla.

John Mowittin artikkeli keskittyy musiikin reseption problematiikkaan uuden teknologian näkökulmasta, jolloin keskeisiksi nousevat äänentoiston täydellistymisen vaikutukset. "Bitti-teknologian" aikakaudella Adorno – Benjamin -debatti perinteisten taidemuotojen ja mekaanisesti jäljennetyin taiteen välisestä erosta kulttuurisen kokemuksen synnyttäjänä on vanhentunut. Mowittin tavoitteena on luonnostella (alkuperäisen ja kopioiden välisen aaraattisen eron häviämisen myötä ilmenevää) nykyisen musiikin reseption ja uuden teknologian välistä "emansipatoorista dialektiikkaa".

Kenelle "uusi" näkökulma?

Ajatus musiikin perimmäisestä yhteisöllisyydestä ei ole uusi, vaan on ollut paradigmaattinen osa etnomusikologian tutkimusotetta – jonka kysymyksenasetteluille ja metodologisille kehitelmille *Music and Society*n artikkelit osaltaan ovat velkaa. Kriittiseen suhteeseen kirja asetettu tässä mielessä lähinnä perinteistä musiikkitiedettä kohtaan, joka on perustunut ajatukselle musiikin autonomisuudesta keskittyessään "puhtaasti" musiikin syntaksin ja struktuurin analyysiin. Toisaalta kirjan aihepiiri nostaa monessa kohden esiin sekä teoreettisina malleina että kritiikin ja edelleen kehittelyn kautta Theodor Adornon ja Walter Benjaminin klassiset taiteen yhteiskunnallista olemista koskevat formulaatiot.

Kokonaisuutena *Music and Society* pyrkii paljastamaan musiikin autonomisuuden väitteen taustalla piilevät ideologiat ja näitä implisiittisesti tukevan positivistin

sen ja formalistisen perinteisen musiikkiteorian heikkoudet, kyseenalaistamaan konventionaalisen käsityksen "vakavasta" ja populaarista kulttuurista sekä tuomaan esille modernin "bitti-teknologian" musiikin reseption kautta luoman uuden tilanteen. Näin musiikin aaraattisen luonteen totaalisen hävittämisen kautta on tarkoituksena nostaa esiin "aidosti poliittinen media".

Tästä tehtävästään *Music and Society* selviää kohtuullisesti. Kirjan lähtökohdan mielekkäisyys tulee yksittäisissä artikkeleissa perusteltua, joskin jotkut johtopäätökset herättävät itsepintaisia kysymyksiä – eikö esimerkiksi Bachin sävellyksessä yllättäen ilmaantuvasta ja pian takaisin taustalla häipyvästä klaveerin solo-osuudesta voi tehdä muunkinlaisia tulkintoja, kuin että se ilmentää Bachin tätä kautta artikuloivan ideologiaa joka yhtäältä rohkaisee individualistisen ilmaisun vapautteen ja toisaalta pyrkii säilyttämään sosiaalisen harmonian. Tai, entäpä jos populaarimusiikin aaraattinen luonne löytyykin juuri kopiosta, ja uuden teknologian myötä tämä aaraattisuus ei itse asiassa ole hävinnyt, vaan päinvastoin vahvistunut?

Kenelle *Music and Society* sanoma on suunnattu? Teoksen tavoitteena on muun muassa rakentaa siltaa (yhdyshallitaisen?) perinteisen musiikkiteorian ja etnomusikologian välille. Ongelmana vain on se, etteivät kirjan lähimpänä musiikkiteorian intressejä olevat artikkelit ehkä ole riittävän vakuuttavia tässä mielessä, ja myös mahdollisesti kirjan lähtökohdan tietty triviaalisuus etnomusikologeille.

Teoksen artikkelit antavat kuitenkin ajattelemisen aihetta musiikin yhä kasvaneesta osuudesta joukkotiedotuksessa ja sen kautta syntyvien musiikkijulkaisuusien merkityksistä kiinnostuneille. Erityisesti Shepherdin, Frithin ja Mowittin käsittelemät aihepiirit ovat antoisia – näissä nousevat selvimmän esille musiikin implikoimat yhteiskunnalliset ulottuvuudet yhteisöllisyyden ja yhteisöjen muodostajana. Tässä mielessä näistä kolmesta tekee vielä mieli nostaa "selväjärkisyytensä" vuoksi esille Frithin populaarimusiikin estetiikkaa valottava artikkeli.

Kimmo Sarlin